

O zbirki pravosodnih zakonov v slovenskem jeziku. *)

Različni in nejasni so nazori o tem, kakšna naj bode zbirka pravosodnih zakonov v slovenskem jeziku, katere vsi težko pričakujemo, in kdo naj jo izda. Kolikor glav, toliko misli. Pisalec temu članku je imel že pred leti priliko misel o izdaji take zbirke razkladati temu in onemu, ki je tožil, da nimamo slovenske pravne terminologije, in da vsled tega za nemško mišljeno razsodbo, listino, itd. nima slovenskih izrazov. Slovenska pravna terminologija je tam, kjer je nemška in kjer so pravne terminologije drugih jezikov, to je: v pravosodnih zakonih in v vednostnih delih. Poslednjih je v slovenskem jeziku malo malo, a zakone in naredbe imamo v slovenski izdaji državnega zakonika in v deželnih zakonikih. Té torej je treba čitati in proučevati, potem bode vsak lahko znal vse pravne izraze, kateri sploh eksistujejo v slovenskem jeziku!

A to ni vsakemu mogoče, ker do slovenske izdaje državnega zakonika ter do deželnih zakonikov starejših letnikov se je težko dokopati, ter je skoro nemogoče, da bi si vsak pravo. slovec, kateremu je treba, te zakonike v last pridobil. Iz tega izhaja, da je treba izdati zbirko teh zakonov, katero si bode mogel omisliti vsakdo ter se iz nje naučiti slovenske pravne terminologije, kakor se je naučil nemške in italijanske terminologije, učeč se zakonov v teh jezikih.

Dokler bodemo drugod iskali pravne terminologije, bodo naši pravoslovni spisi goli prevodi iz tujih jezikov. Vsi smo jedini v

*) Glej o ravno istem predmetu članek na str. 38, v 2. številki „Slov. Pravnika“.

tem, da je take zbirke silno treba. Ako je ne bode kmalu, in ako potegne sapa nemškujóče reakcije, zamorila nam bode nežno cvetico slovenskega uradovanja toliko hitreje, ker mlajši naraščaj že sedaj nima česa v roke vzeti, da bi se slovenskega uradovanja učil. Čas nas torej sili, ter ne moremo čakati. Hitre pomoči je treba.

Kakšna torej bodi ta zbirka, in kdo naj jo izda? Nekateri pravijo, naj bode goli pretisek iz državnega zakonika, oziroma iz deželnih zakonikov, — drugi, da je treba zakone popregledati in popraviti, — zopet drugi, da je treba izdati zbirko, ki bode po načelu Manz-ove prirejena. Eni trdijo, da je treba izdati zbirko pod državno avtoriteto, drugi zopet, da zadostuje, ako se zbirka izda zasebno, a z uradnim tekstom zakonov in naredb. Eni mislijo, da bi bilo najboljše, ako bi se en sam človek lotil tega dela, drugi zahtevajo, da bi to delo naložili mnogoglavemu odseku. Kaj naj bode?

Goli pretisek iz državnega zakonika in iz deželnih zakonikov ne more ta zbirka biti, ker pravopisje, s katerim so bili tiskani starejši zakoni, ne velja danes nič več, in ker terminologija niti v enem in istem zakonu ni dosledno izvedena. Treba je torej te zakone in naredbe pregledati in popraviti, a samo toliko, kolikor je neogibno potrebno, da se zadosti današnjemu pravopisu slovenskega jezika in doslednosti terminologije z ene strani, — in da se ohrani oficijalni tekst z druge strani. Nikakor pa ne kaže na novo prelagati, ker novi prevod bi ne bil več oficijalni tekst, a ta se zaradi javne avtoritete mora ohraniti. Nič ne de, ako taka zbirka ne bode ravno sloveče jezikoslovno delo, kakeršno je Levstikov „Nauk slovenskim županom“, -- mi ne utegnemo takega dela čakati. Vrh tega bi ta zbirka ne bila literarno podjetje, ampak podjetje, ki naj služi nujni sili. Sicer se pa jezik naš še vedno razvija, in lahko se zgodi, da to, kar je dandanes merodavno, čez nekoliko let ne bode nič več imelo tega imena. Nikakor pa ni smeti zakonov predrugačevati z jezikovnim razvitkom, — sicer nam bode vsakih pet let treba novih prestav po naj-novejšem jezikovem razvitku.

Zadostuje torej, da se dotični zakoni in naredbe z ozirom na ortografijo in na terminologijo pregledajo in popravijo. To se

tudi brez škode tekstovi oficijalnosti storiti more in sme, saj ima tudi Manz-ova zbirka ortografski popravljeni tekst starejših zakonov.

A vender to ni še zadosti. Vsi starejši zakoni so s poznejšjimi zakoni in naredbami dopolnjeni, popravljeni in predrugačeni.

Ako bi se zbirka izdala brez teh dopolnil, popravkov in predrugačeb, bila bi nerabna, ker bi ne bila cela, ker bi bila trup brez rok in brez nog. Zbirka mora biti po vzgledu Manz-ove prirejena, in, ako je le količkaj mogoče, z odločbami najvišjih sodnih dvorov dopolnjena. Poslednje pa zato, ker nimamo niti komentarov niti sistematičnih vednostnih del v slovenskem jeziku, in ker se v novejšem času itak skoro vse praktično pravoslovje suče okoli odločeb najvišjih sodišč.

Kdo nam bode uredil tako zbirko ter jo izdal? Državna uprava tega prav gotovo ne bode storila. Mogoče je, da bi se ministerstvo dalo pregovoriti in preprosi, da bi nam izdalo v državni tiskarni popravljeni pretisek iz državnega zakonika in iz deželnih zakonikov ali tudi celo čisto nove prevode pravosodnih zakonov, — a s temi samimi, kakor smo prej povedali, ni pomagano. Zakoni bi ne bili celi, kakeršni danes veljajo, ker bi ne bilo med njimi poznejšnjih dodatkov, popravkov in prena-redeb, — in zato bi slabo rabili navzlic temu, da bi bili morebiti v klasični slovenščini pisani. A take zbirke, kakeršna je Manz-ova, državna uprava nikdar ne bode izdala, ker to ni njena stvar, ampak stvar zasebnega podjetja.

Kdo torej naj uredi in izda tako zbirko? Za dosledno izvedbo terminologije bi bilo pač najboljšo, da bi se tega posla lotil „kak posamezen jurist“ (in o tem smo si nařavnost navzkriž s častitim gospodom spisalcem članka o tem predmetu v 2. številki tega lista). Seveda ni izključeno, da bi tist posameznik v dvomnih rečeh povpraševal tudi drugih pravnikov in jezikoslovcev za svet. Delo bi bilo po tem enotno, in ako bi ureditelj pri popravljanji teksta vedel pravo mero, ostal bi tekst oficijalni, katerega bi ne mogel in ne smel nihče zametavati. In ako bi ga kdo utegnil zametavati, naj ga! Če se bode tak mož po svojih spisih bolje izražal, nego se slovensko besedilo zakona, tem bolje zanj in za tiste, kateri bodo čitali njegove spise, — če se bode pa slabše izražal, potem njegovo zametavanje itak ne

bode veliko vredno. Sicer se pa nikogar ne more siliti, da bi se izražal z besedami zakona. Vsem seveda ureditelj zbirke ne bode ustregel, a to tudi treba ni. Nobena stvar ni vsem všeč, — najmanj pa ne more biti vsem všeč zakon niti po svoji vsebini zaradi raznih interesov, katerih se dotika, niti po vnanji obliki, o kateri sami tukaj govorimo, ker zlog, v katerem mora biti pisan zakon, in zlog modernih literarnih zdelkov v prijetno skladnost zediniti, to je pač pretežavna naloga, — če ne naravnost neizvedna. Najbolje bi bilo, da bi to delo naredil sam častiti urednik slovenske izdaje državnega zakonika, gospod M. Cigale, in izdalo in založilo naj bi je društvo „Pravnik“. A gospod Cigale ni iz železa, njegova uradna opravila zahtevajo njegov čas, — in ker se vsem drugim enako godi, ne bode drugače, nego da se delo razdeli med več oseb. Društvo „Pravnik“ naj bi urejevanje posameznih zakonikov te zbirke po zgoraj popisanem smislu naložilo posameznim osebam, katere izreko, da so pripravljene resno se poprijeti tega utrudljivega dela, — iz ljubezni do stvari same, kajti iz tega ne bode imel nihče niti „slave“ niti dobička.

Pri tako urejenem delu bode, kakor ni drugače mogoče, terminologija zakonov različna. Da se ta nedostatek odpravi, in da se spravi doslednost v terminologijo ne samo v enem in istem zakonu, ampak v celi zbirki, treba je, da se v društvu postavi organ, skozi katerega organa roke bodo šli vsi zakoni prej, predno se bodo izdali. Ta organ naj bi bil sestavljen iz največ treh članov; en jezikoslovec in dva pravnikar naj bi dvomne reči obravnavali in odločevali o poročilu enega izmed sebe (referenta).

Nemogoče se mi pa zdi, da bi bilo dobro, ko bi se izročilo pregledovanje in popravljjanje zakonov in določitev terminologije odseku 10 do 15 glav, kar nasvetuje spisalec članka v št. 2. tega lista, odseku, ki bi debatoval o vsakem stavku in o neštevilnih besedah. Tak odsek ne bode svojega dela nikdar izgotovil. Izkušnja uči, da duševno delo toliko počasneje napreduje, kolikor več ljudi se ravno tistega predmeta ob enem loti. Dokaz temu vsi parlamenti. A mi ne moremo še 10 let čakati take zbirke.

Tudi ta misel se mi zdi kriva, da bi se morala nova terminologija sestaviti prej, predno se izda zbirka zakonov. Uradna

„juridično-politična terminologija“ iz leta 1853. je v mnogih izvodih v rokah praktičnih pravnikov. Pri pregledovanji in popravljajanji zakonov naj bi veljala ta, in kar je v njej zastarelega in nerabnega, naj se ob tem urejevanji zakonov za prihodnjo zbirko nadomesti z novim in boljšim.

Kdo bode zbirko založil, je vprašanje, katero je drugje rešiti.

Dr. Sk.

Nekoliko o privatnopravnih ugovorih v stavbinskih rečeh.

Pravica, da sme kdo na lastnem svetu graditi ali staviti, izvira iz lastninske pravice. Naravno je torej, da je smeti to pravico le toliko omejiti, kolikor zahtevajo obče koristi, in kolikor je potrebno, da graditelj ne sega v pravice koga drugega.

Presojati, če zoper gradnjo iz javnih ozirov ni zaprek, dolžnost je stavbinski oblasti, privatne pravice pa si mora varovati vsak sam. Vender pa je tudi dolžna stavbinska oblast, da v zadnjem oziru nekako posreduje med strankami, toda le toliko, kolikor določa stavbinski red.

Kdor je uže imel posla s stavbinskimi rečmi, lahko se je uveril, da ravno v tem oziru čestokrat greše, in da skoraj vsi taki pogreški izvirajo iz napačnega tolmačenja zakona. S to razpravo*) hočemo zatorej s kratkimi potezami pojasniti, kako je stavbinski oblasti postopati v onih slučajih, v katerih mejaši zoper gradnjo ali stavitev ugovarjajo iz privatnopravnih pomislekov.

Kdo pa je stavbinska oblast? Zvrševanje stavbinskega reda in izdajanje stavbinskih dovolil spada v samosvoje področje občine. V njenem imenu zvršuje na deželi župan, v Ljubljani pa mestni magistrat stavbinski red. Te organe imamo torej v mislih, kadar je govor o stavbinski oblasti.

Pri teh organih je vlagati prošnje o stavbinskih rečeh, in ob vsaki prošnji, ki zadostuje propisom stavbinskega reda, določiti je dan za ogled na lici mesta ter zraven pozvati mejaše. Za

*) Priobčujemo ta poljudno pisani sestavek kot odgovor na vprašanje, ki nam je došlo od nekega župana na Kranjskem. Uredništvo.